

Karis socken.

Redogörelse för en undersökning av två brandgravar från romerska järnåldern på Storsvedberget i Västaby samt meddelanden om andra fornlämningar i Karis.

1928.

1. Fornlämningarna på Storsvedberget.

I ett till mig adresserat brev av den 8 september 1924 meddelade lektorn, fil.mag. Oskar Olofsson, Karis, att han upptäckt några dittills okända brandgravar på ett berg vid Lappträsk nordöstra ända, "på den s.k. Finnbackasidan", mitt emot Högvalla och "rätt nära till den s.k. Etterkilan, vars gravar för några år sedan undersöktes av dr. Nordman". Gravarna uppgavs vara av ungefär samma typ som de invid Högvalla och på Mankeby invid Krogård. Då hr Olofsson och hans följeslagare (en järnvägsbetjänt) försiktigt grävde med händerna i dessa gravar, hittade de "aska, sot och kol samt sparsamt gråaktig jord. och i den ena av dem en pärla av brons". Pärnan insändes i januari 1925 till Nationalmuseet (H. M. 8501).

Då jag befarade att detta fynd kunde locka obehöriga att fortsätta grävningarna, föreslog jag för Förhistoriska avdelningen, att gravarna skulle undersökas vid lämpligt tillfälle. Detta arbete uppdrogs våren 1928 åt mig och utfördes av mig med biträde av studerandena E. Drake och A. Lindroos 11 - 16 juni.

Det berg, på vilket fornlämningarna ligga, är på Västaby Västergårds mark och bär namnet Storsvedberget. Dess läge och konfiguration framgår av här bifogade förstörade utklipp av topografkartan. Från dess krön öppnar sig en vidsträckt utsikt åt SW, W och N över Lappträsket i hela dess längd och över byarna och gårdarna bakom dess västra strand. På den av herrarna Drake och Lindroos ritade kartskissen äro gravarna 1 - 3 och en fjärde mycket osäker stensamling upptagna. Dessutom synes här landsvägen Västaby - Sutarkulla, som vid bergets fot bildar en nästan rätvinklig krök. Däremot når kartan icke fram till Lappträsket. Gravarna 1 och 2 äro synnerligen tydli-

ga och vackra tresidiga stensättningar; den tredje gravens gränser äro däremot obestämda.

Grav 1, i vilken lektor Olofsson hade hittat bronsparlan, undersöktes till först. Denna stensättning har närmast formen av en likbent triangel och mäter från S till N 6,75 m; dess största bredd - 3,60 m - är vid basen. Kantstenarna äro till en del rätt stora (jfr. kartan nr 2), störst äro de på östra långsidan, där även två stora stenar ligga strax utanför mitten och möjligen blivit ditsatta redan vid gravens anläggning. Också vid sydöstra hörnet ligga stenarna tätare, bildande 2 - 3 rader. Ungefär vid mitten av den västra långsidan finnes ett något större mellanrum mellan två stenar. Måhända har härifrån en sten blivit borttagen. I stensättningens inre blottades en gles broläggning av medelstora och mindre stenar, vilka dock icke höjde sig till jämnhöjd med kantstenarna. På många ställen lågo dessa tillsammans med små stenar i 2 à 3 varv under jordytan. Av sådana medelstora stenar skildes gravens spetsiga norra del från den betydligt större södra delen. Att denna anordning var avsiktlig, framgår vid en jämförelse med grav 2, där tvärmuren är tydlig och delvis bildas av kantställda stenar. Spridda över stensättningens hela inre hittades nära jordytan men även djupare mellan och under de där befintliga mindre stenarna icke sotiga brända benbitar. I gravens sydvästra del lågo brända ben även under kantstenarna, vilka således ha blivit lagda dit efter bisättningen. Om gravgodsets spridning upplyser kartan, där fyndställena äro utmärkta med röda siffror. Fornsakerna hittades på varierande djup. I den sydvästra delen (punkterna 1 - 5) lågo de tätt under den magra torven på några få cm djup. Vid punkterna 6 - 8 var djupet något större - ca 18 - 20 cm under jordytan. Vid 9 - 20 hittades de 14 - 27 cm under jordytan. Fynden, som alla synas härstamma från den yngre romerska perioden, äro katalogiserade under nr 8895:1-31.

Grav 2. Stensättningen nr 2 ligger parallelt med grav 1 och på endast 3 m avstånd från denna. Även denna sättning bildar närmast en likbent triangel, vars spets dock i motsats till den första gravens är riktad mot S. Gravens längd är

7,40 m, dess största bredd vid basen 4 - 4,50 m. De delvis rätt stora kantstenarna bilda utom vid spetsen och vid norra delen av östra långsidan dubbla rader. Spetsen markeras av en ^{plan/} stor sten, den östra långsidans norra del åter är öppen. Det är likväl svårt att säga, om här alltid funnits en lucka eller om icke snarare de stenar, som nu bilda en förlängning av basen mot O, ursprungligen ha utfyllt denna öppning. Genom en av 3 stora (2 av dem äro kantställda) och flere mindre stenar bildad tvärmur avskiljes den mindre nordliga delen från den större sydliga.

Vid undersökningen av anläggningens södra del blottades under torven en gles broläggning av mindre stenar, som inbäddade i kulturjord lågo i 2 à 3 varv på varandra och av vilka blott några få höjde sig över torven. Något tätare var denna broläggning i södra ändan (rutorna f 2 och f 3) och S om tvärmuren (rutan d 3). Så gott som över hela inre området hittades icke sotiga brända ben. De anträffades såväl tätt under torven, som ock mellan och under stenarna och utgjordes isynnerhet invid tvärmuren av rätt stora bitar. På sistnämnda ställe (norra delen av rutan d 3) var kulturjorden synnerligen mörk och innehöll kolstybb. Ett andra sådant ställe, omfattande ca 0,50 m, ² där kulturskiktet var ungefär 30 cm tjockt, påträffades i rutan f 3. I detta skikt lågo stenarna i 2 à 3 lager på varandra.

Gravgodset var fattigt och spritt över hela området. Ett spänne med omvikt fot hittades vid punkt 6 omedelbart under torven. De övriga sakerna lågo dock något djupare, ungef. 8 - 15 cm under torven, och icke få hittades först vid sällning av den uppgrävda ^{5/} jorden. Fornsakerna visade sig vara samtida med dem från grav 1, d.v.s. härstamma från den yngre romerska järnåldern. Betydligt yngre voro dock ett par föremål - ett likarmat stänne och ett fragmentariskt armband av bronsbleck som Aspelin, Muinaisjäännöksiä .1581 samt möjligen några obestämbara fragment -, vilka hittades invid den stora stenen 0,95 i rutorna d 3 och f 3. De hörde uppenbarligen till en senare bisättning från 500-talets slut eller början av 600-talet. Fynden från grav 2 äro katalogiserade under nr 8895:32-65. -

65. - Båda gravarna återställdes omsorgsfullt till sitt yttre.

Grav 3. Omedelbart W om grav 2 finnes en av mindre stenar bestående otydlig stensättning, vars gränser icke kunna fixeras utan undersökning. Här hittades av en Karisbo, som hade kommit för att se på våra grävningar, under en mindre sten icke sotiga brända ben. (H.M. 8895:66). I brist på tid blev denna grav icke undersökt av oss, men spåren av den lilla provgrävningen utplånades och fornlämningen torde icke vara utsatt för någon överhängande fara att förstöras, emedan den så föga skiljer sig från sin närmaste omgivning.

2. Fornborgen på "Bockklint".

Av lantmäteringenjören Volmar Svaetichin utpekades för mig under min vistelse på orten en liten fornborg, som herr S. hade upptäckt på ett skogbevuxet berg, ungefär 320 - 350 m SW om Storsvedberget. Då berget saknade namn, döptes det av hr S. "Bockklint", under vilken benämning det må bliva förtecknat bland socknens fornlämningar.

Detta borgberg blev den 16 juni 1928 av mina biträden studerandena Drake och Lindroos och mig kartlagt och fotograferat. Bockklint ligger ca 100 m från Lappträsk's östra strand, invid och O om vägen till Sutarkulla, på rälinsen mellan Västanby och Brynickbacka. Den bildar ett utsprång av en bergsträckning mellan Brynickbacka och Storsvedberget och har mycket branta, på en del ställen nästan lodräta sluttningar. Endast på södra och sydöstra sidan är berget lättare tillgängligt. Här sluttar det långsamt ner mot en smal däl, som på motsatta sidan begränsas av höjden 20,2 (jfr. topograf-kartan). Bergets omfång är litet; det mäter ungefär 80 m i längd från NO till SW och ungefär 60 m i bredd från NW till SO. Krönet är kullrigt. På den enda tillgängliga sidan - mot S och SO - finnes en av stora stenar och väldiga stenblock bildad mur ~~av stora stenar och väldiga stenblock bildad mur av sammanlagt~~ 56 m längd och 3 - 4,5 m bredd. Den ursprungliga bredden har likvisst varit mindre, emedan nerfallna stenar nu öka bredden. Nära murens nordöstra ända finnes en tydlig, ungefär 2 m bred öppning, borgens ursprungliga ingång. Jfr. fotografierna 6876-6878).

11

Karis socken.

Undersökning av brandgravar från
romerska järnåldern på Storsvedberget
i Västaby i juni 1928.

A. Hackman.

8 kartor, 13 fotografier.

Karis socken.

Redogörelse för en undersökning av två brandgravar från romerska järnåldern på Storsvedberget i Västaby samt meddelanden om andra fornlämningar i Karis.

1928.

1. Fornlämningarna på Storsvedberget.

I ett till mig adresserat brev av den 8 september 1924 meddelade lektor, fil. mag. Oskar Olofsson, Karis, att han upptäckt några dithills okända brandgravar på ett berg vid Lappträskes nordöstra ända "på den s.k. Finnboskasidan", mitt emot Högvalle och "rätt nära till den s.k. Etterkilen, vars gravar för några år sedan undersöktes av dr Nordmen." Gravarna uppgävas vara av ungefär samma typ som de invid Högvalle och på Mankeberg invid Kroggård. Då hr Olofsson och hans följeslagare (en järnvägsbetjänt) försiktigt grävde med händerna i dessa gravar, hittade de "aska, sot och kol samt sparsamt grivaktig jord och i den ena av dem en pärla av brons". Pärlan insändes i januari 1925 till Nationalmuseum (H. M. 8501).

Då jag befarade att detta fynd kunde locka obehöriga att fortsätta grävningarna, föreslog jag för Förhistoriska avdelningen, att gravarna skulle undersökas vid lämpligt tillfälle. Detta arbete uppdrogs våren 1928 åt mig och utfördes av mig med biträde av studerandena E. Drake och A. Lindroos 11-16 juni.

Det berg, på vilket fornlämningarna ligga,

är på Västaby - Västergårds mark och bär namnet Storsvedberget. Dess läge och konfiguration framgår av här bifogade förstörade utklipp av topograf-kartan. Från dess kinn öppnar sig en vidsträckt utsikt åt S, W och N^W över Lappträsket i hela dess längd och över byarna och gårdarna på bakom dess västra strand. På den av herrarna Drake och Lindbroos ritade kartskissen äro gravarna 1-3 och en fjärde mycket osäker stensamling upptagna. Dessutom synes här landsvägen Västaby - Sutarhalla, som vid bergets fot bildar en nästan rätvinklig kök. Däremot när kartan icke till Lappträsket. Gravarna 1 och 2 äro synnerligen tydliga och vackra tressidiga stensättningar; den tredje gravens gränser äro däremot obestämda.

Grav 1, i vilken lektor Olofsson hade hittat bronspärlan, undersöktes till först. Denna stensättning har närmast formen av en likbent triangel och mäter från S till N 6,75 m; dess största bredd - 3,60 m - är vid basen. Kantstenarna äro till en del rätt stora (jfr. kartan nr 2), störst äro de på östra långsidan, där även två stora stenar ligga strax utanför mitten och möjligen blivit ditsatta redan vid gravens anläggning. Äk så vid sydvästra hörnet ligga stenarna tätare, bildande 2-3 rader. Ungefär vid mitten av den västra långsidan finnes ett något större mellanrum mellan två stenar. Måhända har härifrån en sten blivit borttagen. I stensättningens inre blottades en gles broläggning av medelstora och mindre stenar, vilka dock icke höjde sig till jämn höjd med kantstenarna. På många ställen lägo dessa tillsammans

med små stenar i 2 à 3 varv under jordytan.
Av sådana medelstora stenar skildes gravens spets-
siga norra del från den betydligt större södra delen.
Att denna anordning var avsiktlig, framgår vid en
jämförelse med grav 2, där tvärmuren är tydlig och
^{delvis} bildas av kantställda stenar. Spridda över stensättnin-
gens hela inre hittades nära jordytan men även dju-
pare mellan och under de där befintliga mindre
stenarna icke sällan brända benbitar. I gravens
sydvästra del lägs brända ben även under kantste-
narna, vilka således ha blivit lagda dit efter bi-
sättningen. Om gravgodsets spridning upplyser kar-
tan, där fyndställena äro utmärkta med röda siffror.
Fornsakerna hittades på varierande djup. I den syd-
västra delen (punkterna 1-5) lägs de tätt under den
mjuka torven på några få cm djup. Vid punkterna
6-8 var djupet något större - ca 18-20 cm under jord-
ytan. Vid 9-20 hittades de 14-27 cm under jordytan.
Fynden, som alla äro av härsamman från den yngre
romerska perioden, äro katalogiserade under nr
8895:1-31.

Grav 2. Stensättningarna nr 2 ligger parallellt med
grav 1 och på endast 3 m avstånd från denna. Även
denna sättning bildar närmast en likbent trian-
gel, vars spets dock i motsats till den första gra-
vens är riktad mot S. Gravens längd är 7,40 m, dess
största bredd vid basen 4-4,50 m. De delvis rätt
stora kantstenarna bilda utom vid spetsen och vid
norra delen av östra långsidan dubbla rader.
Spetsen markeras av en stor plan sten, den östra

längsidans norra del åter är öppen. Det är likväl svårt att säga, om här alltid funnits en lucka eller om icke snarare de stenar, som nu bilda en förlängning av basen mot O, ursprungligen ha utfyllt denna öppning. Genom en av 3 storn (2 av dem ^{äro} kända) och flere mindre stenar bildad tvärmur avskiljes den mindre nordliga delen från den större sydliga.

Vid undersökningen av anläggningens södra del blottades under torven en gles broläggning av mindre stenar, som lägo inbäddade i kulturjord lägo i 2 ä 3 varv på varandra och av vilka blott några få höjde sig över torven. Något tätare var denna broläggning i södra ändan (rutorna f 2 och f 3) och 5 om tvärmuren (rutan d 3). Så gott som över hela inre området hittades icke-rotiga brända ben. De anträffades såväl tätt under torven, som och mellan och under stenarna och utgjordes isynnerhet invid tvärmuren av rätt stora bitar. På sistnämnda ställe (norra delen av rutan d 3) var kulturjorden synnerligen mörk och innehöll kolstybb. Ett andra södant ställe, omfattande ca $0,50 \text{ m}^2$, där kulturskiktet var ungefär 30 cm tjockt, påträffades i rutan f 3. I detta skikt lägo stenarna i 2 ä 3 lagar på varandra.

Gravgodset var fattigt och spritt över hela området. Ett spänne med omvikt fot hittades vid punkt 6 omedelbart under torven. De övriga sakerna lägo dock något djupare, ungef. 8-15 cm under torven, och icke få hittades först vid sällning av den uppgrävda jorden. Fornsakerna visade

sig vara samtida med dem från grav 1, d. v. s. härstamma från den yngre romerska järnåldern. Betydligt yngre voro dock ett par föremål - ett liknadt spänne och ett fragmentariskt armband av bronsbleck som Apelin, Muinaisjäännöksiä 1581 samt möjligen några obestämbara fragment-, vilka hittades invid den stora stenen 0,95 i rutorna d 3 och f 3. De hörde uppenbarligen till en senare bebyggelse från 500-tallets slut eller början av 600-talet. Fyndet från grav 2 äro katalogiserade under nr. 8895: 32-65. - Båda gravarna återställdes omsorgfullt till sitt yttre.

Grav 3. Omedelbart Wam grav 2 finnes en av mindre stenar bestående tydlig stenättning, vars gränser icke kunna fixeras utan undersökning. Här hittades av en Karlsbo, som hade kommit för att se på våra grävningar, under en mindre sten icke sötiga brända ben. ^(H. M. 8895:66) I hast på tid blev denna grav icke undersökt av oss, men spåren av den lilla provgrävningen utplånades och fornlevningen torde icke vara utsatt för någon överhängande fara att förstöras, emedan den så föga skiljer sig från sin närmaste omgivning.

2. Fornborgen på "Bockklint."

Av lantmätteriingenjören Volmar Svactickin utpekades för mig under min vistelse på orten en liten fornborg, som herr S. hade upptäckt på ett skogbevuxet berg, ungefär 320-350 m S W

om Storvedberget. Då berget saknade namn, döptes det av hr Svættichin "Bockklint", under vilken benämning det må bli förtecknat bland socknens fornlämnningar.

Detta berg blev den 16 juni 1928 av mine biträden studerandena Drake och Lindbross och mig kartlagt och fotografiskt. Bockklint ligger ca 100 m från Lappträsk's östra strand, invid och om vägen till Sutarhalla, på rälslinjen mellan Västerby och Brynichbacka. Den bildar ett utsprång av en bergsträckning mellan Brynichbacka och Storvedberget och har mycket branta, på en del ställen nästan lodräta sluttningar. Endast på södra och sydöstra sidan är berget lättare tillgängligt. Här sluttar det långsamt ner mot en smal dälld, som på motsatta sidan begränsas av höjden 20,2 (jfr topograf-kartan). Bergets omfång är litet; det mäter ungefär 80 m i längd från NO till SW och ungefär 60 m i bredd från NW till SO. Höjdet är kullrigt. På den enda tillgängliga sidan mot S och SO finnes en av stora stenar och väldiga stenblock bildad mur av sammanlagt 56 m längd och 3-4,5 m bred. Den ursprungliga bredden har liksom varit mindre, emedan nerfallna stenar nu öka bredden. Nära murens nordöstra ända finnes en tydlig, ungefär 2 m bred öppning, bergens ursprungliga ingång. Jfr fotografierna 6876-6878.

3. Några fornlämningar Nam Lappträsk.

Under vår vistelse i Karis förtecknades och kartlades av oss på en utflykt följande fornlämningar Nam Lappträsk.

1. a I Räckers Kapellansbolets N: 4 skog ligger ungefär 110 m om boningshuset och 16 m S om landsvägen till Helsingfors ett mossbevänt av medelstora stenar uppfört kummel, nr 2 på vår kartskiss nr 5, som i nyare tid blivit delvis förstört genom stenstämning. Trymnet på den västra hälften är illa åtgånget. Fornlämningens diameter är ungefär 16 m. (Se foto nr 6880).

b. 46 m NO om detta kummel ligger 10 m Nam landsvägen ett annat, väl bibehållet mossbevänt kummel, som mäter 12 m i genomskärning. (Se foto nr 6879). Kumlet är på kartan (betecknat med nr 1).

2. Ungefär 400 m SO om kumlet nr 2 och 960 m Nam Lappträskets nordöstra ända finnes på det skogbevuxna s. k. Därberget (en isolerad höjd mellan Kroggdalen och Kila by) en tämmeligen regelbunden fyrkantig stensättning, vars dimensioner äro ca 7 m x 5 m med längdriktning från W till O. Fornlämningen ligger blott 3,5-4 m från randen av bergets lodräta stup mot S. (Jfr. kartan nr 6).

Alfred Hackman.

Karta n. 7.

Карта № 8.

Ka-

1. Utsikt från Storsved-
mot Högvalla Kila

nis.

nr. 6866, 6867.

berget över Låppträsket
by och Lötterviken.

A. Hackman 1928.

Karis.

pl. 6869, 6870.

2. Grav 1 på Storsvedberget före undersökningen.
sedd från W.

pl. 6868.

3. Grav 1, trekantig stensättning på Horsvedberget, Väster-
gårds mark, Västaby, före undersökningen, sedd från söder.

pl. 6871.

4. Grav 1. under pågående undersökning, sedd från S.
Jfr. H. M. 8895.

5. Grav 2, Tressidig stensättning på Korsvedberget, före undersökningen sedd från N. ^{pl. 6872.}

6. Norra delen av grav 2 under pågående undersökning, sedd från W; i funderen grav 1. Jfr. H. Nr. 8895. ^{pl. 6873.}

Karis.

7. Södra delen av grav 2 på Storsvedberget under på-
gående undersökning, sedd från S. pl. 6874.

8. Södra delen av grav 2 under ett senare studium
av undersökningen. pl. 6875.

Haris

pl. 6876.

1. Bergberget „Bockklint“, på rån mellan Västan
by och Brynicksbacka, sett från N.W.

Karis.

2. Ingången till fornborgen på "Bockmint" på
pl. 6877.
rån mellan Västaby och Brynicksbacka.

3. Tallparti på "Bockmint" nära borgens södra
pl. 6878.
hörn.

Karis

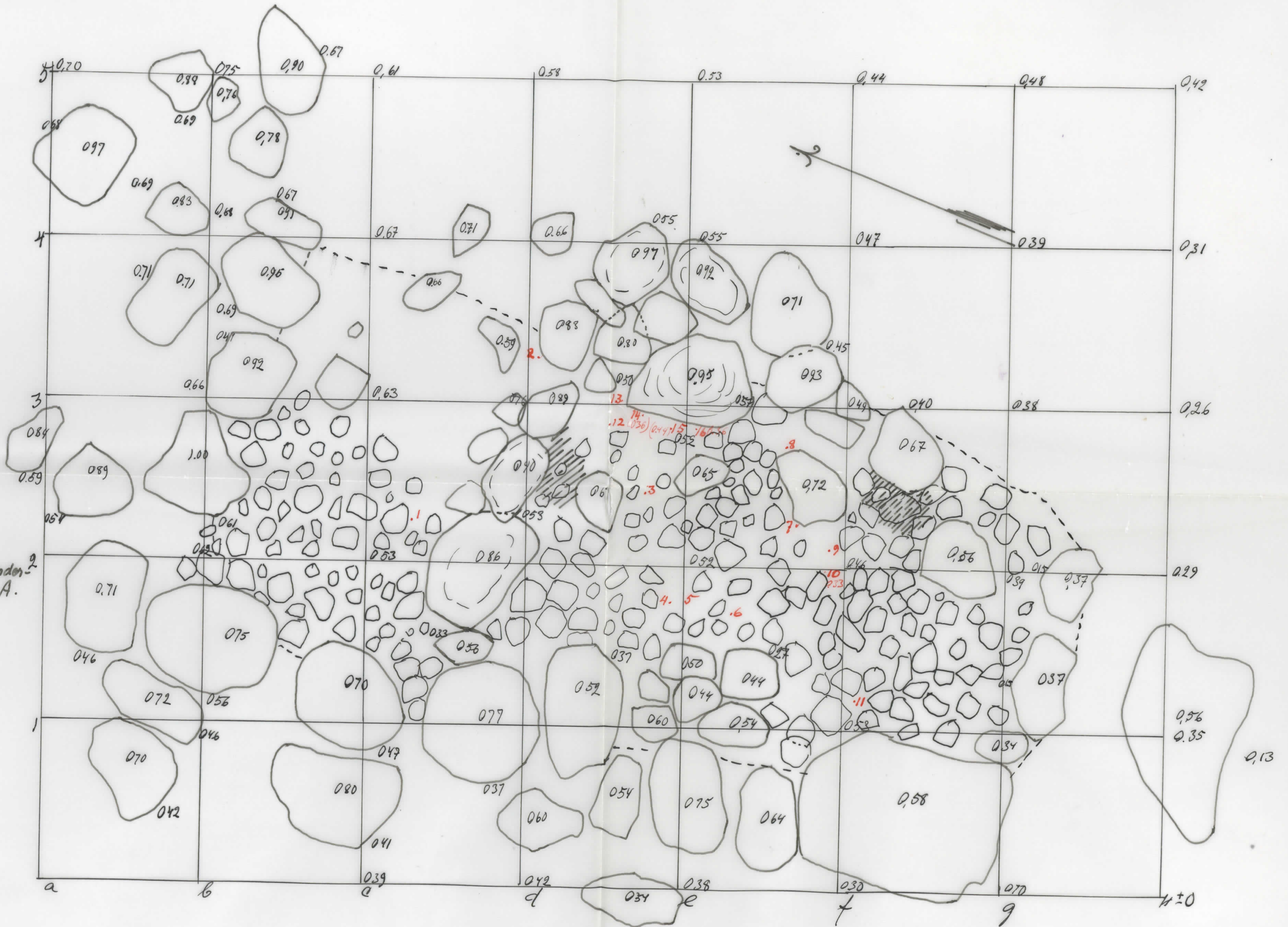

1. Mossbevuxet kummel (nr. 1.) N om landsvägen
Karis Kroggård. pl. 6879.

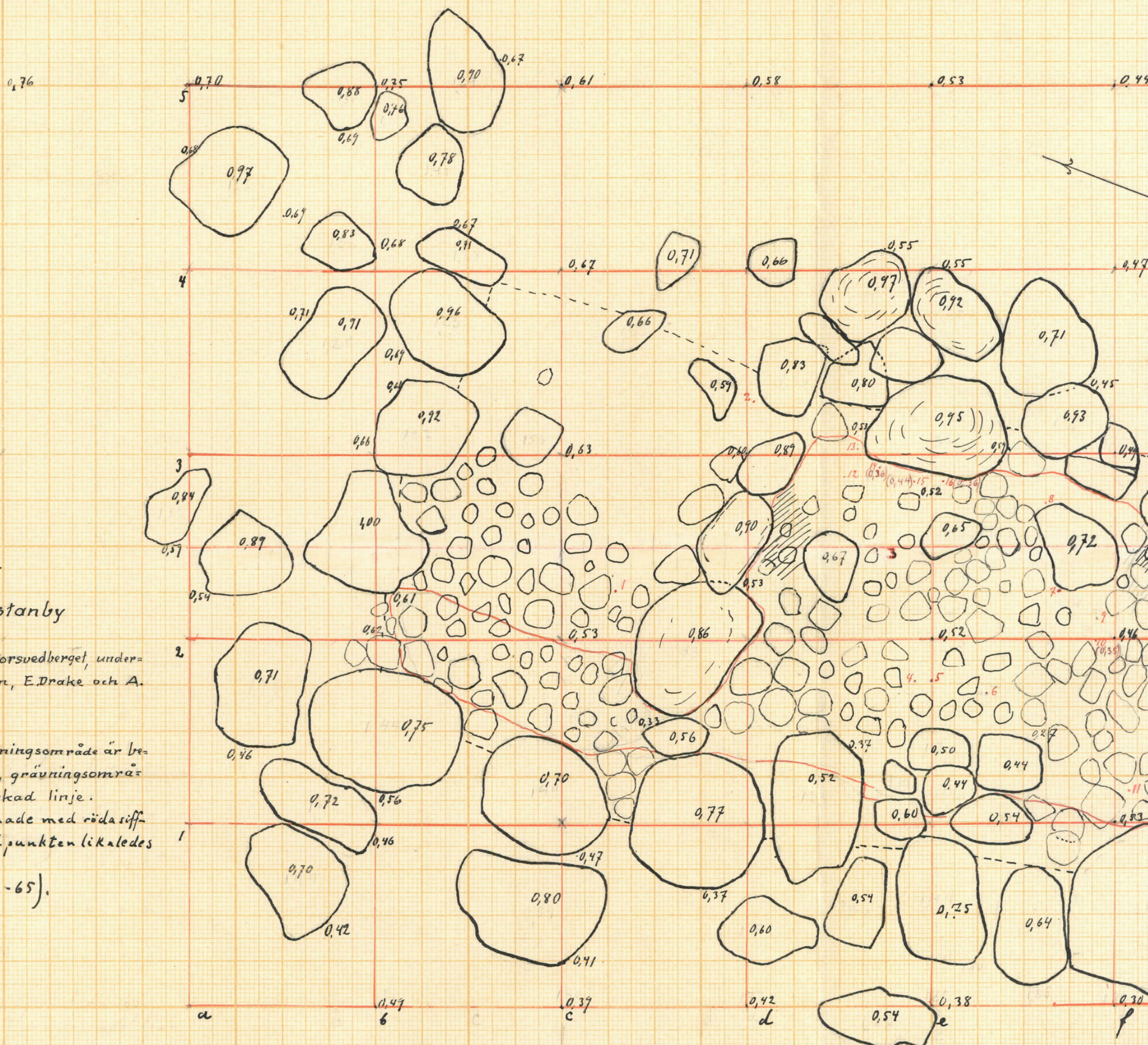
2. Mossbevuxet, delvis skadat kummel (nr 2) S.
om landsvägen mellan Karis och Kroggård. pl. 6880.

0,76

Karis Västaby

Brandgrän nr 2 på Storsvedberget, under sökt 1428 av A Hackman, E Drake och A. Lindroos.

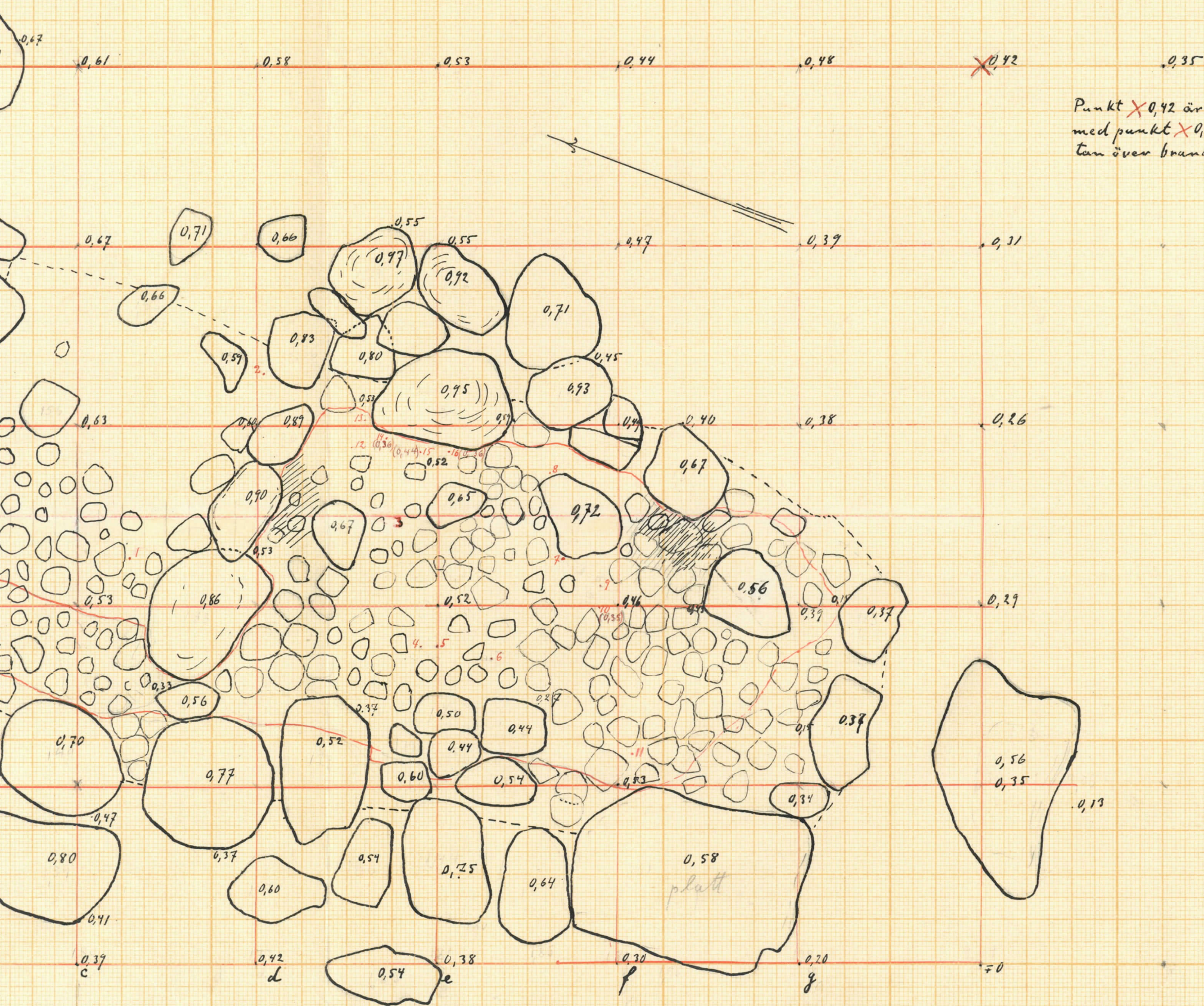
Karta nr 3.

Karis Västanby

Brandgrav nr 2 på Storsvedberget, undersökt 1928 av A. Hackman, E. Drake och A. Lindroos.

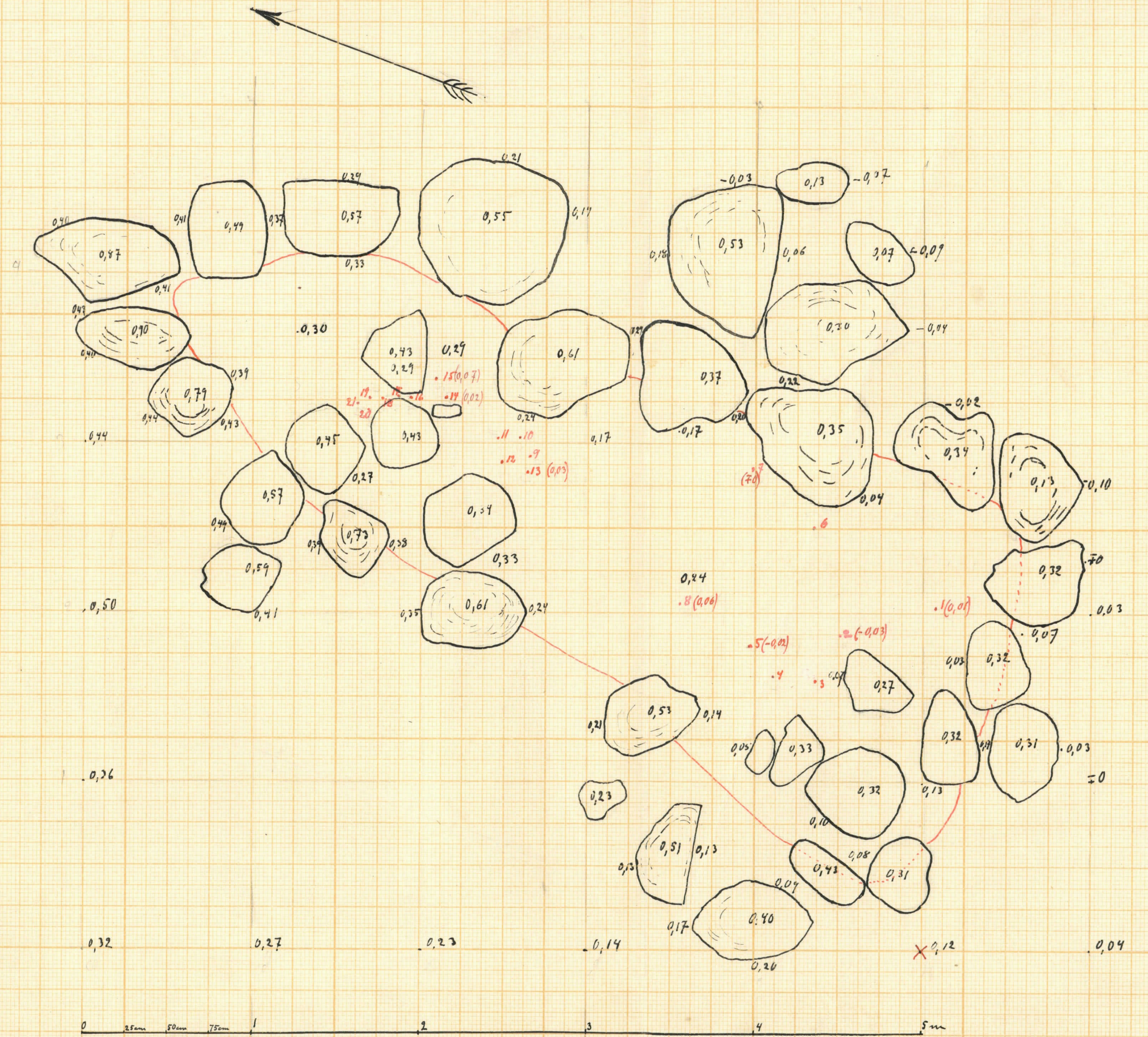
De brända benens spridningsområde är begränsat av en röd linje, grävningens område av en svart streckad linje. Fyndställena äro betecknade med röda siffror, deras höjd över nollpunkten liksomledes med röda siffror.

(H. M. 8895: 32-65).

Punkt ~~X~~0,42 är identisk
med punkt ~~X~~0,12 på kar-
tan över brandgras n:o 1.

Karta nr 2.

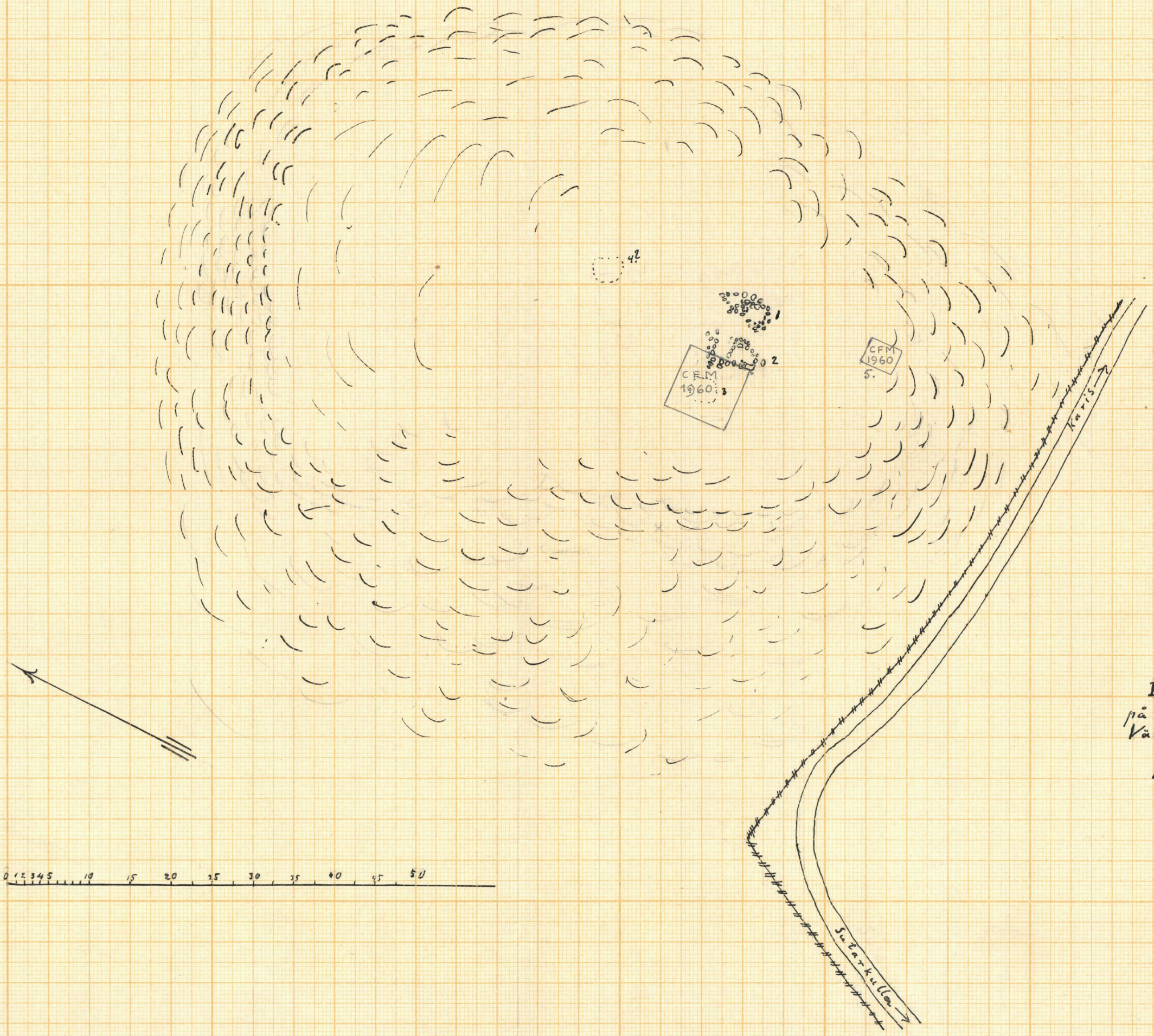
Karis, Västanby.

Brandgrav nr 1 på Storsvedberget undersökt i juni 1928 av A. Hackman, E. Drake och A. Lindroos.

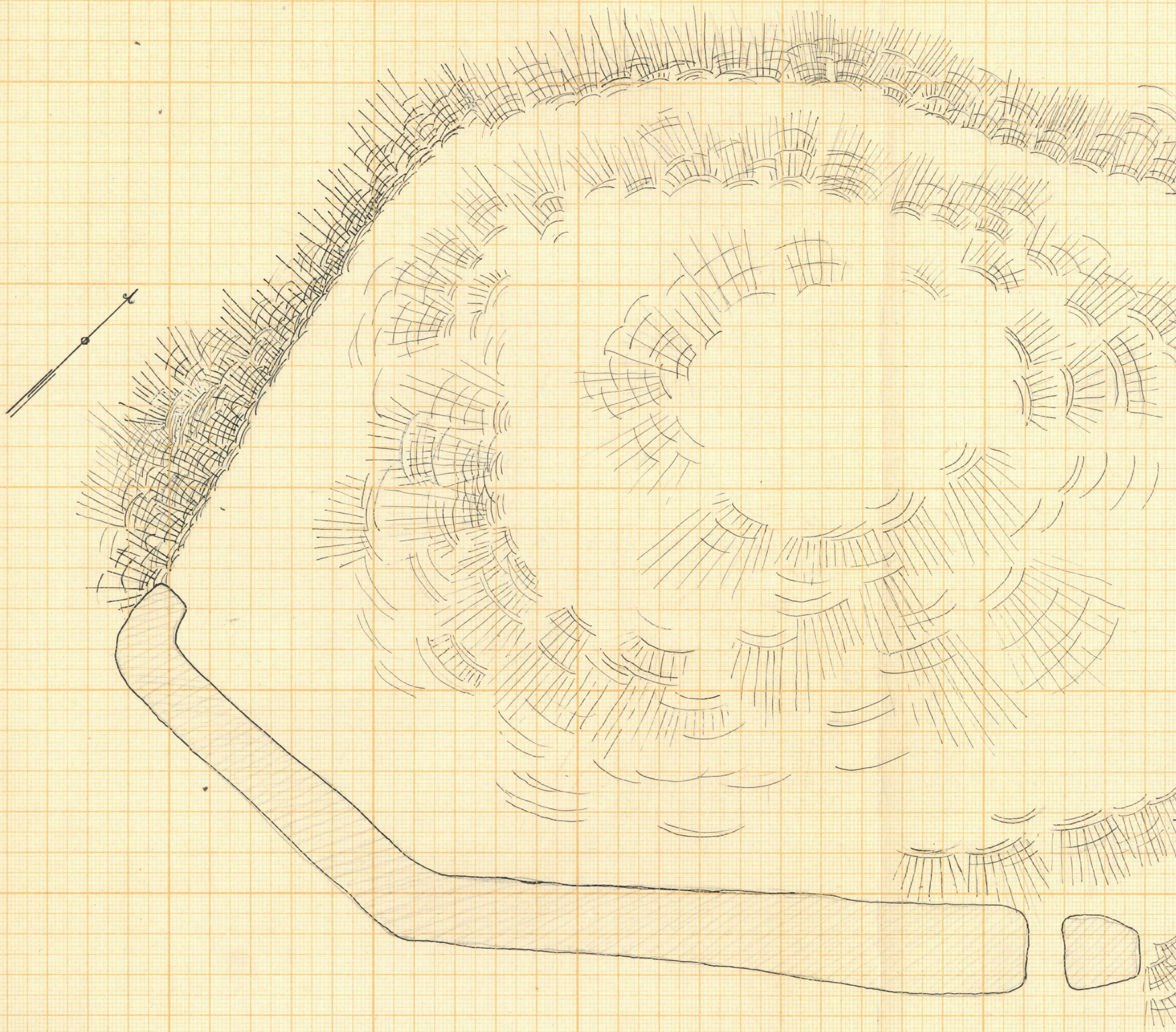
De brända benens spridningsområde är begränsat av en röd linje. Fyndställen äro betecknade med röda siffror, deras höjd över nollpunkten liksom med röda siffror.

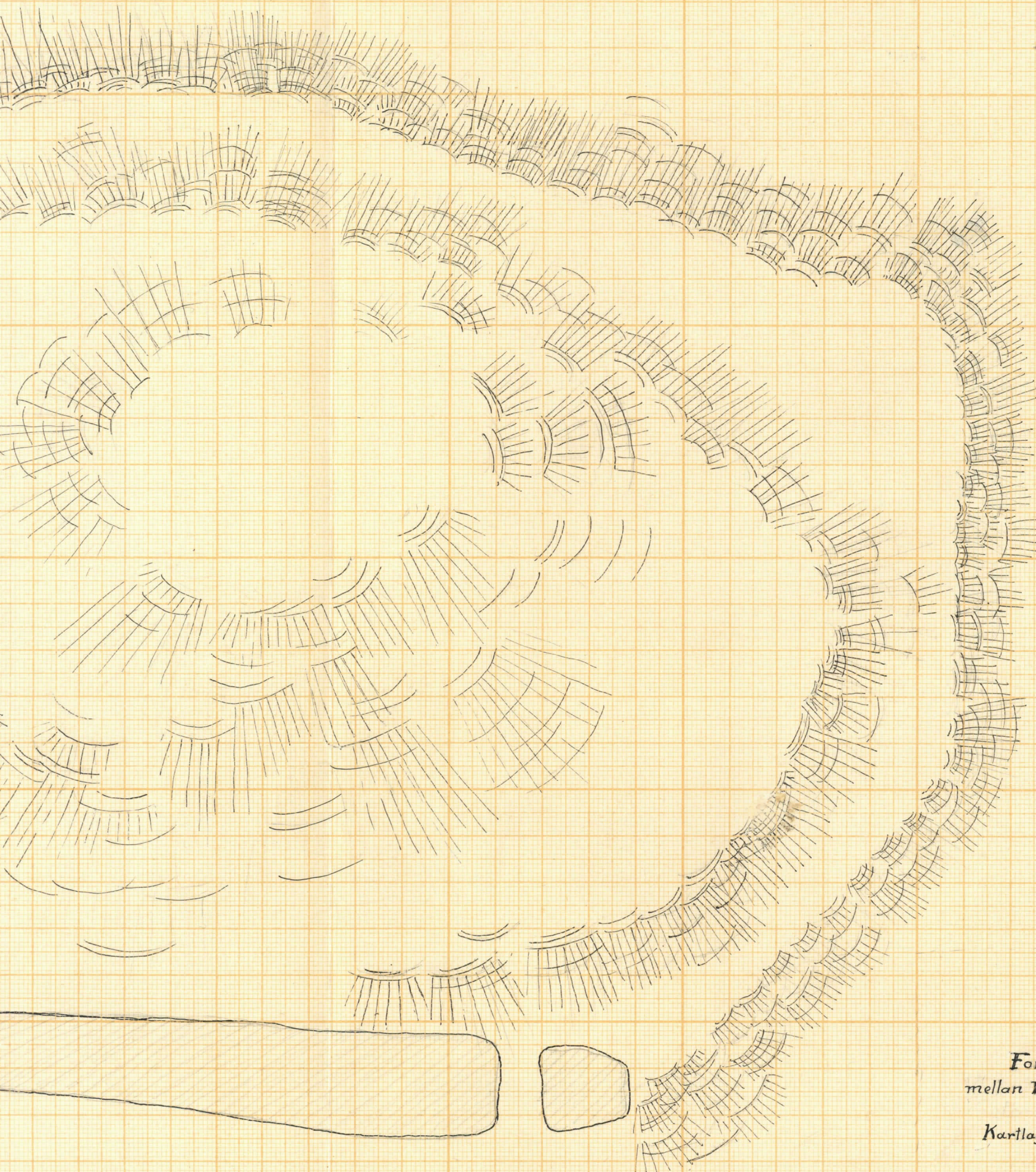
(H. M. 8895: 1-31).

* Punkt 0,12 är identisk med punkt 0,42 på kartan över brandgrav nr 2.

Karta nr 1.
 Brandgravarna
 på Storsvedberget i
 Västaby, Karissocken
 Karta lagda av
 E. Drake och A. Lindro
 1928.
 (H.M. 8895:1-66)

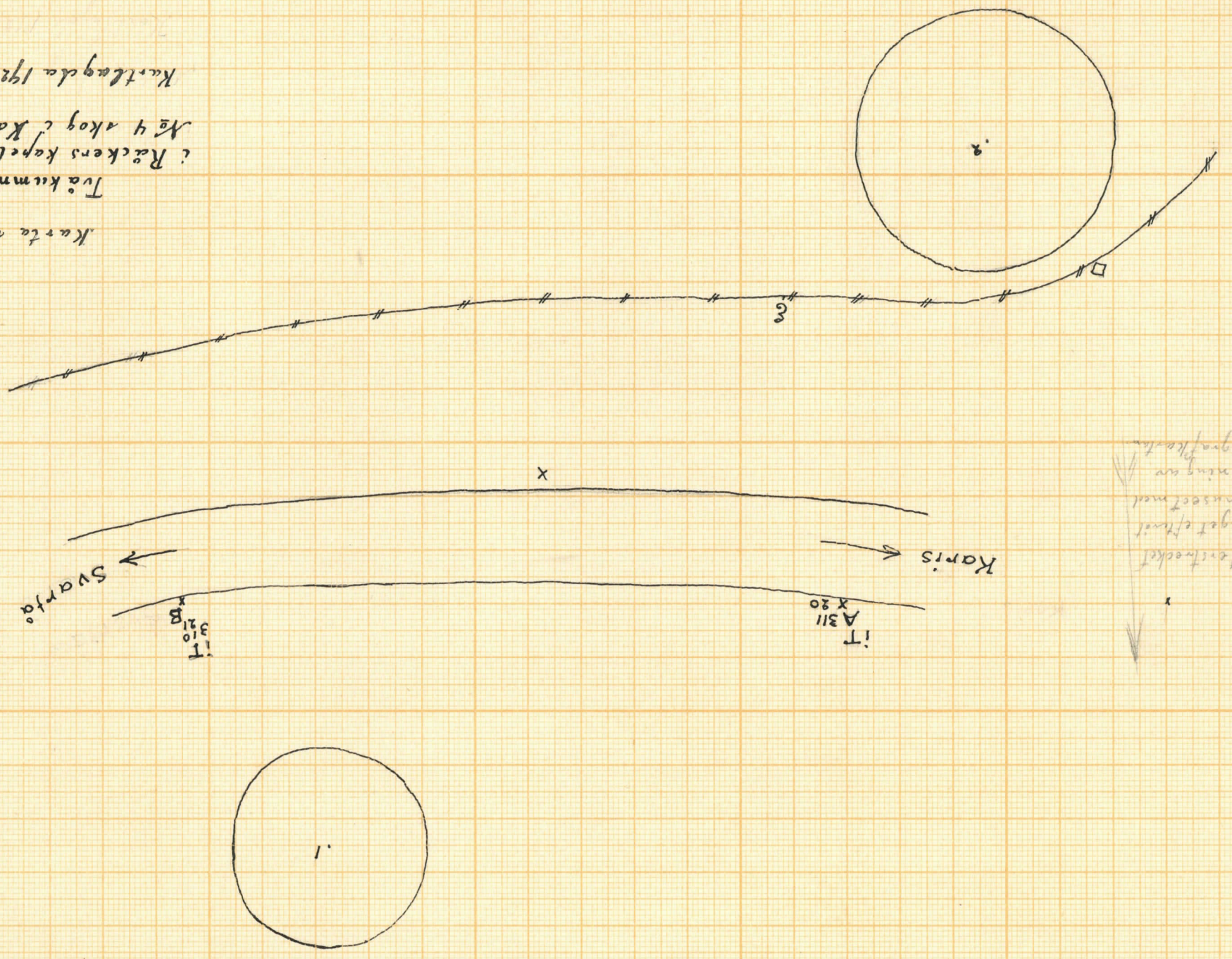

Karta nr 4.

Fornborgen på Bockklint på rån
mellan Västanby och Brynicksbacka i Karis
Söcken.

Kartlagd av E. Drake och A. Lindroos
1928.

1 m. 5 m. 10 m. 20 m.

Vädersföcket
 drageret / fäst
 i mussett med
 ledning av
 Topografiska

Karta n:5.
 Två kummel
 i Räckers kapellans blets
 N:4 akog i Karis socken.
 Kartlagda 1928 av F. Drake o. A. Lindroos.

50 meter.

Karta nr 6.

Fyrkantig stensättning (A)
på det s.k. Därberget mellan
Kila by och Kroggård i Karis s.n.

A. Hackman 1928.

